

Atlantische korstmossen in laagveenbossen

In wilgenstruwelen en broekbossen in het laagveengebied groeien op bomen epifytische korstmossen die goed gedijen in de luchtvochtige omgeving. Veel van die soorten hebben een Atlantische verspreiding en zijn recent sterk toegenomen, waarschijnlijk door klimaatverandering en het verdwijnen van de zwaveldioxidevervuiling.

Henk-Jan van der Kolk (BLWG)

De meeste soorten epifytische korstmossen zijn niet strikt gebonden aan één biotoop, maar zijn vooral afhankelijk van een specifiek substraat, bijvoorbeeld een bepaalde boomsoort of specifieke eigenschappen van de boomschors. Daarnaast zijn ook klimaat, luchtvervuiling, luchtvochtigheid en lichtinval belangrijke factoren die het voorkomen van soorten bepalen. Laagveenbossen worden gekenmerkt door een hoge luchtvochtigheid en de aanwezigheid van loofboomsoorten als elzen, berken en wilgen. De korstmossen die hier groeien zijn weliswaar vaak niet specifiek gebonden aan laagveenbossen, maar gedijen wel goed in een luchtvochtige omgeving.

Atlantische korstmossen

Door klimaatverandering gaat het Atlantische korstmossen momenteel voor de wind. Deze korstmossen zijn gebaat bij relatief warme en natte winters. In laagveenbossen nemen Atlantische soorten dan ook sterk toe. Het gaat bijvoorbeeld om korstmossen die samenleven met rode *Trentepohlia* algen, zoals schriftmossen, runenkorsten en vlekjes. Veel van

deze korstmossen waren tot relatief kort geleden nog zeer zeldzaam in Nederland. In de afgelopen twintig jaar zijn veel soorten spectaculair toegenomen. Sommige behoren nu tot de algemeenste van Nederland. Voorbeelden daarvan zijn Rivierschriftmos en Beukenvlekje. Anders dan de Nederlandse namen doen vermoeden komen beide soorten tegenwoordig ook veel voor in laagveenbossen. Andere soorten korstmossen die ook in laagveenbossen voorkomen, maar nu nog relatief zeldzaam zijn, zijn Rood schorsvlekje (*Coniocarpon cinnabarinum*), Witte runenkorst (*Phaeographis dendritica*) en Roze runenkorst (*Phaeographis smithii*). Hoewel laagveenbossen een belangrijk leefgebied zijn voor Atlantische soorten, zijn ze er zeker niet toe beperkt. Steeds meer Atlantische soorten komen ook op drogere plekken buiten bosachtige gebieden voor.

Rivierschriftmos.

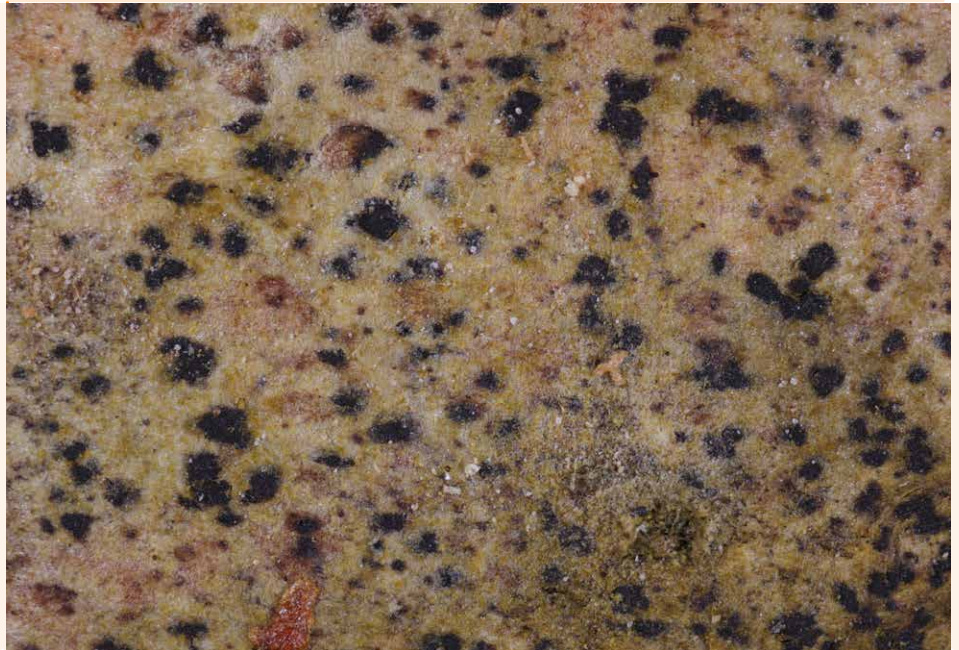
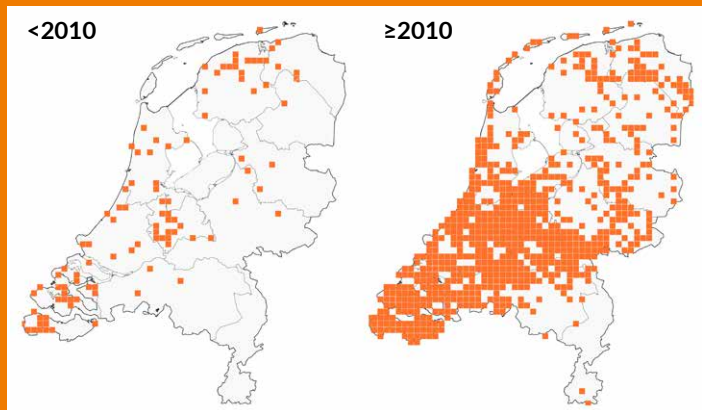
Foto: Henk-Jan van der Kolk.

Beukenvlekje.

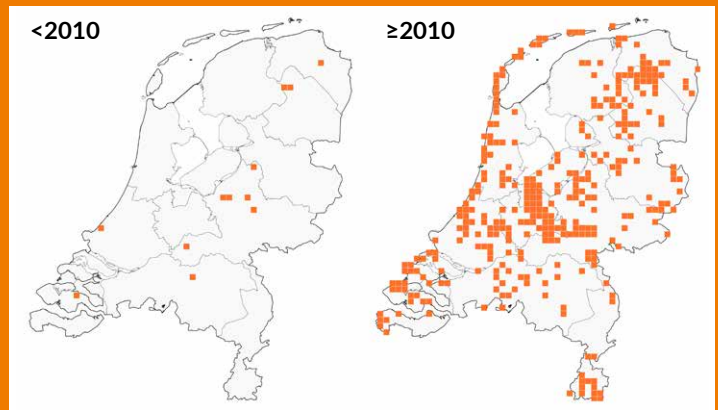
Foto: Henk-Jan van der Kolk

Onderbelicht biotoop

Laagveenbossen behoren tot de bostypen die in Nederland relatief weinig onderzocht zijn op korstmossen. Er is vooral veel onderzoek gedaan in droge bossen op zandgronden. Recenter worden ook rivierbossen en jonge loofbosaanplanten op kleigrond vaak door lichenologen bezocht. Elzen- en berkenbroekbossen op laagveen zijn vooralsnog onderbelicht gebleven. Een reden is dat zowel elzen als berken vaak soortenarm zijn in vergelijking met andere boomsoorten zoals es, esdoorn en populier. De schors van elzen is mogelijk te hard voor veel

Rivierschriftmos (*Alyxoria culmigena*)

Verspreiding van Rivierschriftmos, voor 2010 (links) en vanaf 2010 (rechts). Bron: NDFF, 2026.

Beukenvlekje (*Arthonia didyma*)

Verspreiding van Beukenvlekje, voor 2010 (links) en vanaf 2010 (rechts). Bron: NDFF, 2026.

Elzenspeldje.

Foto: Henk-Jan van der Kolk.

soorten korstmossen om zich op te vestigen, terwijl bij berken de afbladderende schors ervoor zorgt dat ze moeilijk houvast krijgen. Toch kunnen ook deze boomsoorten bijzondere korstmossen dragen. Het Elzenspeldje (*Stenocybe pullatula*) is een minuscule soort die heel specifiek op twijgen van elzenbomen groeit. De soort is nu vooral bekend van elzen in beekdalen op zandgrond en in hoogveengebieden, maar het is goed mogelijk dat Elzenspeldje ook in elzenbroekbossen op laagveen voor kan komen. Genoeg reden om laagveenbossen letterlijk nog eens beter onder de loep te nemen.

